

Берляк Г.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність цього дослідження полягає у необхідності обґрунтування методики економічного аналізу в частині складових елементів інвестиційної безпеки як об'єкта економічного аналізу, визначення завдань та етапів економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування, бібліометричний і бібліографічний методи та метод моделювання. Удосконалено теоретичні положення економічного аналізу інвестиційної діяльності підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. Зокрема, уточнення завдань, об'єктів, суб'єктів та етапів економічного аналізу, що дозволило розробити комплексну методичку економічного аналізу ефективного залучення інвестиційних ресурсів.

Ключові слова: інвестиційна безпека, індикатори інвестиційної безпеки, економічний аналіз, методика економічного аналізу, інвестиційна діяльність, інвестування.

Постановка проблеми. При зростанні можливостей підприємства збільшити обсяги своєї діяльності важливою є роль економічного аналізу фінансово-господарської діяльності, одним із завдань якого є комплексне та системне дослідження механізму формування, розміщення та використання інвестиційних ресурсів з метою забезпечення фінансової стабільності та інвестиційної безпеки підприємства, що вимагає необхідності вивчення організаційних положень щодо економічного аналізу [11, с. 6].

Під аналізом розуміють метод дослідження, що характеризується умовним розподілом цілого на складові елементи та визначення його окремих сторін, характеристик, зв'язків. Слід зазначити, що аналіз є головним інформаційно-утворюючим елементом системи управління [2, с. 64]. Економічний аналіз як функція управління базується на даних бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності. Дані бухгалтерського обліку, фінансова звітність є головним джерелом інформації для економічного аналізу підприємства, джерелом, що забезпечує документальне обґрунтування аналітичних висновків.

Найкращий спосіб оцінити майбутнього інвестиційного партнера та визначити рівень інвестиційної безпеки підприємства – збирати необхідну інформацію про нього, враховуючи дані про його господарську діяльність за останні роки, її масштаби, фінансовий стан, рентабельність, перспективи подальшого розвитку та проаналізувати індикатори інвестиційної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню економічного аналізу інвестиційної діяльності присвячені дослідження таких вчених, як Б.Т. Кузнецова [9] Б.А. Засадного [7], Д.О. Башкової [1], М.В. Дорошко [5], В.М. Кудрявцева [8], Н.М. Побережної [12], А.Г. Гончарука, А.А. Яцик [3]. Дослідження науковців у більшості присвячені питанням розкриття інформації про аналіз інвести-

ційної безпеки з позиції регіонального чи загальнодержавного рівня. При цьому залишається неврахованим та недослідженим питання методик аналізу показників забезпечення інвестиційної безпеки на рівні підприємства.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних і методичних положень аналізу показників інвестиційної безпеки підприємства. Бібліометричний і бібліографічний методи застосовано при дослідженні напрямів проблемних питань з економічного аналізу інвестиційної діяльності. За допомоги методів моделювання визначено підходи до організації та методики аналітичного забезпечення проведення інвестиційного аналізу показників інвестиційної безпеки підприємства.

Формулювання цілей статті. Завданням дослідження цього проблемного питання є аналіз та деталізація об'єктів економічного аналізу в частині обґрунтування складових елементів інвестиційної безпеки як об'єкту економічного аналізу, визначення завдань та етапів економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства.

Виклад результатів дослідження. Аналіз є проміжним етапом процесу управління між збором інформації і прийняттям рішень щодо оперативного регулювання виробництва і планування господарської діяльності економічних суб'єктів. Аналіз вимагає знання методів та прийомів, що дає можливість розкрити внутрішню природу об'єкта, його взаємозв'язки і напрями розвитку [14, с. 23].

Щодо визначення об'єктів аналізу зазначимо, що вчені однакостайні в своїх позиціях та вважають об'єктами економічного аналізу результати господарської діяльності. Різниця полягає лише у їх деталізації. Зокрема, вузьке визначення наводить Г.В. Савицька, яка зазначає, що об'єкт аналізу – результати господарської діяльності підприємства [13, с. 17].

Інші науковці приводять більш розширене визначення об'єкта економічного аналізу, зокрема

© Берляк Галина Валеріївна, здобувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету, e-mail: sokol_02@ukr.net

О.В. Данєєв [4], М.А. Болюх, М.І. Горбаток, В.З. Бурчевський [6, с. 19] вважають, що об'єкти аналізу – це передусім окремі економічні явища, процеси, проблеми, питання, показники. Позиція С.З. Мошенського і О.В. Олійник [11, с. 21] полягає в тому, що об'єктами аналізу, наприклад, можуть бути економічні результати діяльності суб'єкта господарювання, фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність, фінансові результати, обсяги виробництва та реалізації, собівартість, забезпечення трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами, характер їх використання.

Об'єкти, які відносяться до складових економічного аналізу, вивчаються через застосування

його характерних ознак. Вивчення економічних явищ та процесів, пов'язаних з діяльністю підприємства, здійснюється з позиції цільового спрямування, системності, комплексності, періодичності, достовірності і точності, зрозумілості та адекватності тлумачення [11, с. 23-24]. Виходячи з цих визначень, інвестиційна безпека як фактор, що обумовлює порядок забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами та характер їх використання, а також об'єкт, що виражає певні господарські процеси є об'єктом економічного аналізу (рис. 1). Зупинимось детальніше на характеристичні показників інвестиційної безпеки як об'єкту економічного аналізу.

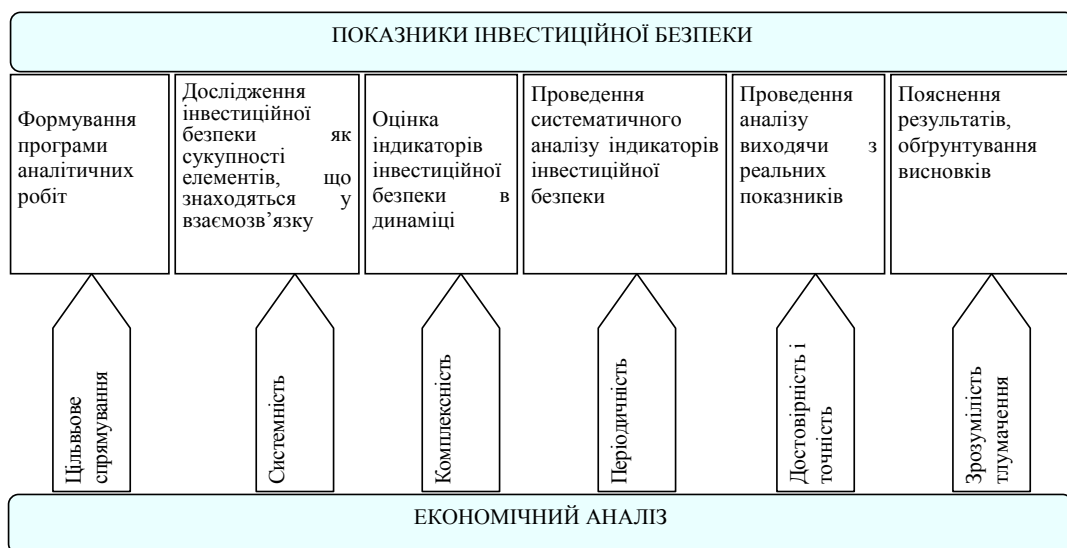

Рис. 1. Вимоги до аналізу індикаторів інвестиційної безпеки

З точки зору цільового спрямування дослідження індикаторів інвестиційної безпеки аналіз забезпечує формування чіткої програми аналітичних робіт в частині завдань, розрахункових алгоритмів, системи показників, очікуваних результатів.

З позиції системності дослідження індикаторів інвестиційної безпеки аналіз досліджує їх як сукупність елементів, що знаходяться у взаємозв'язку.

Відносно комплексності, зазначимо, що дослідження індикаторів інвестиційної безпеки з цього боку передбачає оцінку даних про індикатори інвестиційної безпеки на початок та кінець періоду, їх зміну та розвиток за кількісними та якісними ознаками.

З точки зору періодичності аналіз індикаторів інвестиційної безпеки передбачає необхідність систематичного проведення аналітичних досліджень на базі високої їх організації та планування аналітичної роботи.

З позиції достовірності й точності аналіз індикаторів інвестиційної безпеки повинен ґрунтуватися на достовірній та перевіреній інформації, а висновки повинні обґрунтовуватися точними аналітичними розрахунками.

Обґрунтування зрозумілості та адекватності тлумачення досягається через обов'язкове пояснення отриманих результатів дослідження (розрахунків) індикаторів інвестиційної безпеки у вигляді

відповідних висновків, коментарів, складання пояснювальних записок.

Таким чином, на підставі вищезазначеного можна стверджувати, що інвестиційна безпека як об'єкт економічного аналізу має загальні характеристики, обумовлені сутністю цього поняття і його роллю у фінансово-господарській діяльності підприємства (взаємодія з іншими об'єктами, зміна в часі).

Вважаємо, що аналіз інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки можна розглядати з позиції інвесторів, а також з позиції ефективності управління процесами формування та використання інвестиційних ресурсів на рівні підприємства (рис. 2).

Щодо методики аналізу, зазначимо, що єдина методика, яка б дозволила обґрунтувати рішення щодо залучення інвестицій в діяльність підприємства та спрогнозувати можливі наслідки їх використання, відсутня.

В процесі дослідження проаналізовано підходи науковців щодо логіки розробки методики аналізу діяльності підприємства. На думку М.М. Міллера "логіка проведення аналізу, в першу чергу, залежить від поставлених цілей. До них відносяться: отримання відповідей на запитання, які стосуються економічного потенціалу організації та змін у ньому, структури активів і джерел, умов роботи, фінансових результатів

діяльності, платоспроможності та фінансової стійкості організації, перспектив фінансово-господарської діяльності. На логіку аналізу впливає рівень інформаційного та методичного забезпечення, витрати та інші фактори" [10, с.42]. Професор Г.В. Савицька розглядає логіку аналізу в якості деталізованого плану аналітичної роботи, що складається на рік, в якому пе-

редбачено періодичне проведення аналізу за об'єктами, визначаються суб'єкти проведення аналізу та перелік їх повноважень. [13, с. 190]. З метою розробки комплексної методики економічного аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки та узагальнені складові методичного підходу наведено в таблиці 1.

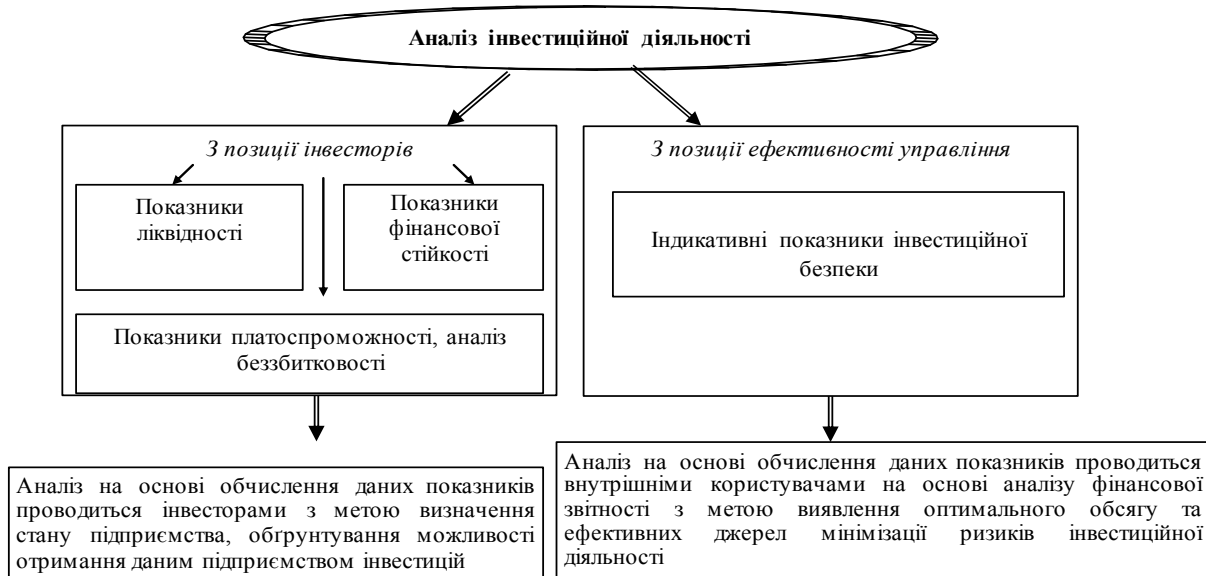

Рис. 2. Підходи до аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

Таблиця 1

Складові методичного підходу до аналізу формування та використання позикового капіталу

№ з/п	Етапи аналізу	Площина дослідження			Джерела інформації	Методи обробки інформації
1	2	4			5	6
1	Аналітичне обґрунтування потреби в інвестиційних ресурсах	Відсутність потреби в інвестиціях. Підприємство використовує власний капітал	Підприємство має потребу в короткострокових інвестиційних ресурсах	Підприємство має потребу в довгострокових інвестиційних ресурсах	Звітність підприємства, аналітичні таблиці, результати анкетування	Групування та опитування, порівняння, балансовий метод
2	Аналітичне обґрунтування виникнення інвестиційних ризиків, шляхів їх мінімізації та забезпечення рівноваги фінансового стану через розрахунок індикативних показників інвестиційної безпеки	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі відповідно до розрахованої потреби	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі, меншому від розрахованої потреби у зв'язку із негативним значенням індикативних показників інвестиційної безпеки	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі, більшому від розрахованої потреби у зв'язку із усуненням негативного впливу індикативних показників інвестиційної безпеки	Бухгалтерська звітність підприємств	Розрахунок коефіцієнтів, порівняння
3	Аналітичне забезпечення обґрунтування джерел та способів залучення інвестиційних ресурсів	Аналіз інвестиційних ресурсів від банківських фінансово-кредитних установ	Аналіз інвестиційних ресурсів від небанківських фінансово-кредитних установ	Аналіз інвестиційних ресурсів від інших потенційних інвесторів	Статистичні дані, порівняння, опитування	Порівняння, методи графічного аналізу
4	Аналіз результатів інвестиційної діяльності	Ефективність реалізації інвестиційних проектів			Бухгалтерська звітність підприємств, результативні показники, розраховані виходячи з етапу 2 та 3	Розрахунок коефіцієнтів, порівняння, групування

Отже нами виділено чотири основні етапи економічного аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. До кожного з етапів визначено площину дослідження, яка визначає можливі варіанти, що розглядатимуться на кожному етапі аналізу. З метою прийняття правильного рішення необхідно використовувати інформацію, отриману з різних джерел (бухгалтерської звітності, результатів анкетування та даних з інших інформаційних джерел).

При цьому її обробку необхідно здійснювати за допомоги спеціально призначених для цього методів (групування, опитування, порівняння, балансового методу, розрахунку коефіцієнтів, групування, методу графічного аналізу).

Наведене вище дозволяє сформулювати завдання, об'єкти та етапи економічного аналізу (рис.3).

Кожна із зазначених складових потребує окремої уваги та детального вивчення, що буде розкрито в подальших дослідженнях.

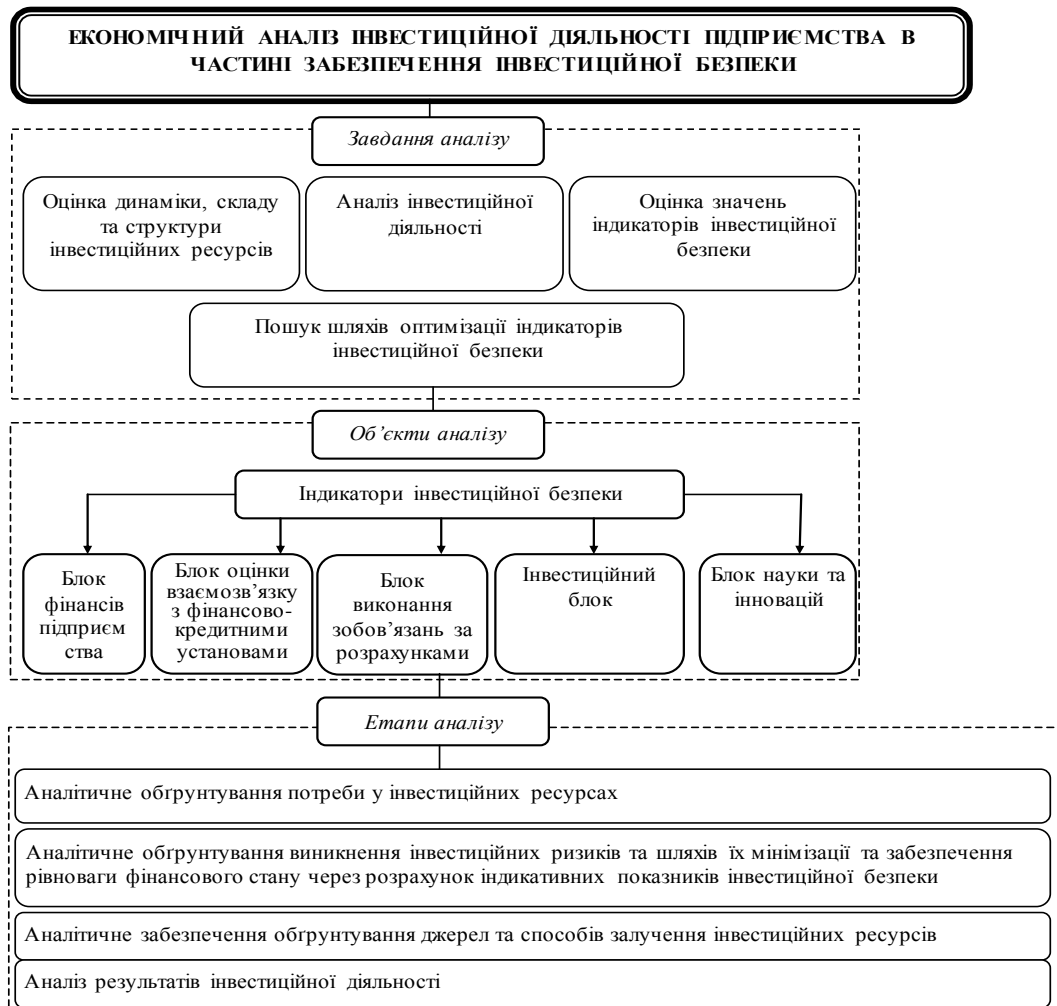

Рис. 3. Модель економічного аналізу інвестиційної діяльності підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, дослідивши це проблемне питання ми дійшли висновку, що згідно із ст. 44 Господарського кодексу України підприємство самостійно формує програми діяльності, обирає постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучає матеріально-технічні, фінансові та інші види ресурсів, використання яких не обмежене законом, встановлює ціну на продукцію та послуги відповідно до закону. Виходячи з наведеного вище можна відзначити, що підприємство самостійно розробляє стратегію інвестиційної діяльності та визначає їх обсяг. Цей процес ускладнюється функціонуванням

підприємства в умовах ризику та нестійким фінансовим станом, який характеризується окрім сталих показників оцінювання індикативними, що означають інвестиційну безпеку і їх необхідно розраховувати з точки зору ефективності управління процесами інвестування.

Аналіз інвестиційної діяльності можна розглядати з позиції інвесторів, а також з позиції аналізу індикативних показників інвестиційної безпеки на рівні підприємства. Недостатнє дослідження цього питання сприяє проведенню неефективної політики підприємств щодо необхідних обсягів залучення інвестиційних ресурсів, що спричиняє

погіршення фінансово-економічного стану та зростання кількості підприємств, що збанкрутували. Тому, нами уточнено завдання економічного ана-

лізу інвестиційної діяльності підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємств, об'єкт та етапи його проведення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкова Д.О. Аналіз корисності інформації бухгалтерської звітності при прийнятті рішень інвесторами та необхідність її поліпшення. [Електронний ресурс] / Д.О. Башкова // Економічний форум . – 2013. – № 3. – С. 204-206. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2013_3_36.pdf
2. Брадул О.М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій: монографія / О.М. Брадул. – К.: Київ. національний. торг.-екон. університет, 2009. – 356 с.
3. Гончарук А.Г. Економічна безпека як фактор інвестиційної привабливості харчового підприємства [Електронний ресурс] / А.Г. Гончарук, А.А. Яцик // Економіка харчової промисловості . – 2012. – № 4. – С. 33-34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2012_4_8.pdf
4. Данеев О.В. Анализ финансово-экономической деятельности / О.В. Данеев – М.: МЭСИ, 2004. – 213 с.
5. Дорошко М.В. Модель діагностики економічної безпеки процесу прийняття інвестиційних рішень на підприємстві [Електронний ресурс] / М.В. Дорошко // Управління проектами та розвиток виробництва . – 2012. – № 4. – С. 37-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uprv_2012_4_7.pdf
6. Економічний аналіз: навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
7. Засадний Б.А. Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств [Текст] : дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Б.А. Засадний; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 192 с.
8. Кудрявцев В.М. Модель інвестиційно-фінансового вибору джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства для забезпечення його інвестиційної безпеки [Електронний ресурс] / В.М. Кудрявцев // Бізнес Інформ . – 2012. – № 3. – С. 94-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2012_3_27.pdf
9. Кузнецов Б.Т. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для академического бакалавриата / Б.Т. Кузнецов. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 361 с.
10. Миллер Н.Н. Финансовый анализ в вопросах и ответах: учеб. пособие / Н.Н. Миллер. – М.: Велби, Проспект, 2005. – 224 с.
11. Мошенський С.З. Економічний аналіз / С.З. Мошенський, О.В. Олійник: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / за ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2007. – 704 с.
12. Побережна Н.М. Інвестиційна складова економічної безпеки [Електронний ресурс] / Н.М. Побережна // Вісник Національного технічного університету "ХП". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2013. – № 67. – С. 179-185. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vcprtp_2013_67_31.pdf
13. Савицкая Г.В. Экономический анализ: учебное пособие / Г.В. Савицкая. – 11-е изд., испр. и доп. – М.: Новое знание, 2005. – 651 с.
14. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В.Г. Швець – 2-ге вид., переоб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 525 с.